

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних, професора, члена-кореспондента НАПрН України Гетьмана Євгена Анатолійовича – на дисертацію Халавки Володимира Ігоровича на тему «Адміністративно-правові засади діяльності слідчих ізоляторів у частині реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Державна політика у сфері виконання кримінальних покарань є невід'ємною складовою системи правосуддя, спрямованою на забезпечення законності, правопорядку, безпеки суспільства та реалізацію принципів справедливості й гуманізму. Її значення полягає не лише в ізоляції правопорушників від суспільства, а й у створенні умов для їх виправлення, ресоціалізації та попередження повторної злочинності. Реалізація цієї політики є складним процесом, що охоплює широке коло інституцій, інструментів і механізмів, серед яких слідчим ізоляторам відводиться особлива роль. Останні як спеціалізовані установи пенітенціарної системи є ключовим елементом на етапі досудового провадження. Вони забезпечують тимчасове тримання осіб, підозрюваних або обвинувачених у вчиненні кримінальних правопорушень, і водночас слугують простором, у якому держава зобов'язана гарантувати дотримання основоположних прав людини, зокрема права на життя, свободу, гідність, належні умови тримання та справедливий суд.

Таким чином, від стану дотримання прав осіб у СІЗО залежить не лише легітимність кримінального провадження, а й міжнародний імідж держави, її здатність дотримуватись взятих на себе зобов'язань у сфері прав людини. Таким чином, не викликає сумніву, що дисертація Халавки Володимира Ігоровича на тему «Адміністративно-правові засади діяльності слідчих ізоляторів у частині реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань» є актуальною та своєчасною.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Концепції реформування (розвитку) пенітенціарної системи України, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 р. № 654-р; Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 р. № 119/2021; Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та затвердження операційного плану її реалізації у 2022–2024 роках, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2022 р.; Стратегії розвитку Науково-дослідного інституту публічного права на 2023–2027 роки, затвердженої рішенням вченої ради Науково-дослідного інституту публічного права від 5 квітня 2023 р. № 4. Дисертація підготовлена відповідно до плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Об'єкт та предмет дослідження сформульовані вдало та відповідають встановленим вимогам. Зокрема, *об'єктом дослідження* є правові відносини, які виникають у процесі реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань. *Предмет дослідження* – адміністративно-правові засади діяльності слідчих ізоляторів у частині реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань.

В дисертації чітко визначено *мету* дисертаційного дослідження, яка полягає у тому, щоб спираючись на аналіз норм чинного законодавства, наукових поглядів вчених і правозастосовної практики, з'ясувати сутність, а також розкрити зміст та особливості адміністративно-правових засад діяльності слідчих ізоляторів у частині реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань, на основі чого надати науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення правових та організаційних засад діяльності слідчих ізоляторів за

відповідним напрямом. На виконання окресленої мети дисертантом чітко сформульовано та вирішено завдання дослідження.

Науково-теоретичне підґрунтя роботи становлять праці вчених – представників різних галузевих наук, зокрема конституційного права, адміністративного права, кримінального, кримінально-виконавчого тощо. Крім того, було використано напрацювання фахівців з інших наукових дисциплін, наприклад, теорії держави та права, теорії управління, філософії, соціології тощо. *Нормативно-правову основу* дисертації становлять Конституція України, низка ратифікованих у встановленому законом порядку міжнародних договорів та угод, а також законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, які утворюють систему адміністративно-правових засад діяльності слідчих ізоляторів у частині реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань. *Інформаційною та емпіричною* базою дисертаційної роботи є науково-періодичні видання, статистичні дані, наукова публіцистика тощо.

Позитивним аспектом є також те, що робота має як практичне, так і теоретичне значення, адже результати дослідження можуть бути впроваджені в науково-дослідній сфері, правотворчості, правозастосовній діяльності та освітньому процесі.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є першою спробою комплексно, на монографічному рівні, з'ясувати сутність і розкрити особливості адміністративно-правових засад діяльності слідчих ізоляторів у частині реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань, що дало змогу опрацювати перспективні напрями покращення правових та організаційних засад функціонування слідчих ізоляторів за відповідним напрямом.

У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, зокрема:

– сформульовано висновок про те, що державна політика у сфері виконання кримінальних покарань – це напрям державної діяльності, елемент механізму боротьби зі злочинністю, спрямований на забезпечення суспільної безпеки, прав і законних інтересів громадян шляхом забезпечення останнього публічним уявленням про справедливість, заснованого на принципах законності та верховенства права стосовно осіб, які вчинили кримінально каране діяння. Сутність цієї політики полягає в цілях, завданнях, формах і методах їх досягнення, що виявляються в діяльності визначеного законодавством кола уповноважених суб'єктів (с. 77);

– зауважено, що саме слідчі ізолятори посідають одне з ключових місць у системі суб'єктів реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань, що обумовлено унікальною природою їх адміністративно-правового статусу та функціональним призначенням у системі кримінального правосуддя. Попри те, що слідчі ізолятори не є установами виконання вироків у класичному значенні, вони є ключовою ланкою в реалізації політики держави щодо забезпечення прав, свобод і законних інтересів осіб, залучених до кримінального процесу, передусім на етапі досудового тримання під вартою. Наголошено, що слідчі ізолятори забезпечують не лише ізоляцію підозрюваних та обвинувачених, а й виконують процесуальні функції, пов'язані з доступом до правосуддя, проведенням слідчих дій, гарантуванням права на захист і належних умов утримання. Тож саме СІЗО стають місцем, де державна політика у сфері поводження з особами, обмеженими у свободі, реалізується в найбільш чутливій формі, адже будь-яке порушення прав людини в цих установах не лише дискредитує систему виконання покарань, а й підриває довіру до правоохоронної системи, судової влади та держави загалом (с. 79–80);

– доведено, що для забезпечення ефективного провадження СІЗО державної політики у сфері виконання кримінальних покарань доцільним є вдосконалення чинного законодавства в цій сфері, забезпечення його відповідності об'єктивним умовам суспільного буття, приведення норм

вітчизняного законодавства у відповідність до міжнародних норм і стандартів, що містять вимоги до порядку й умов виконання покарань, захисту прав та законних інтересів засуджених (с. 129);

– наголошено, що психологічна підтримка є важливим напрямом діяльності слідчих ізоляторів у межах реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань, оскільки перебування в умовах слідчого ізолятора супроводжується сильним емоційним напруженням, страхом, відчуттям невизначеності, ізоляції від близьких і суспільства. Особливо це стосується осіб, які потрапляють під варту вперше, а також неповнолітніх, жінок та ін. Такий психологічний тиск часто стає причиною глибокої дезадаптації, депресій, агресії, а в окремих випадках – самогубств. Таким чином, психологічна підтримка в слідчих ізоляторах є не лише формою допомоги окремим особам, а важливою складовою гуманної та ефективної державної політики, спрямованої на збереження психічного здоров'я, гідності й соціального потенціалу кожної людини, навіть в умовах обмеження свободи (с. 131);

– аргументовано, що на сьогодні проблеми в діяльності слідчих ізоляторів у частині реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань обумовлені не стільки недосконалістю адміністративного законодавства, скільки організаційними, управлінськими, фінансовими, кадровими чинниками. До відповідних недоліків віднесено такі: по-перше, низький рівень гарантій дотримання прав, свобод та інтересів громадян, які утримуються під вартою (ідеться, зокрема, про неналежний санітарний стан, відсутність доступу до якісної медичної допомоги); по-друге, перевантаженість слідчих ізоляторів, що особливо гостро виявилось в умовах сьогодення; по-третє, суттєва нестача коштів, яка не дозволяє забезпечити належне матеріально-технічне забезпечення, ремонт приміщень, гідні умови праці персоналу та забезпечення належного харчування й медобслуговування для утримуваних осіб; по-четверте, відсутність ефективної системи нагляду та контролю за діяльністю слідчих ізоляторів,

обмеженість доступу громадських організацій до СІЗО; по-п'яте, на сьогодні в СІЗО фактично не реалізуються програми психологічної підтримки та підготовки осіб до життя після звільнення, що суперечить цілям державної політики у сфері виконання покарань; по-шосте, недостатній рівень підготовки персоналу, а також низька зарплата та професійне вигорання (с. 174).

У роботі містяться й інші цікаві як з практичної точки зору, так і з теоретичної пропозиції та рекомендації.

Водночас дисертація не позбавлена певних недоліків і суперечливих положень, які потребують додаткових пояснень та уточнень, зокрема:

1. Так, надаючи характеристику теоретико-методологічним засадам діяльності слідчих ізоляторів у частині реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань, автору варто було сформулювати авторський підхід щодо тлумачення поняття «слідчі ізолятори».

2. Характеризуючи сучасний стан державної політики у сфері виконання кримінальних покарань, здобувач формулює низку цікавих з теоретичної та практичної точки зору висновків. Проте позиція автора стосовно цього питання була б більш змістовною, якби він виокремив детермінанти, які сприяють наявності хронічних проблем з питань забезпечення прав людини у сфері виконання покарань.

3. Більше уваги автору варто було приділити питанню цифровізації роботи СІЗО. Вона є важливою передумовою ефективності, прозорості та адаптації роботи слідчих ізоляторів до сучасних викликів. Автоматизовані електронні системи (наприклад, інтегроване провадження «іКейс») уже довели свою ефективність: під час досліджень НАБУ та САП понад 80 % процесуальних документів генералізуються в електронному вигляді, що значно зменшує обсяг паперової роботи, пришвидшує передачу інформації між органами та підвищує прозорість дій.

4. Деякі висновки здобувача мають суто декларативний характер. Наприклад, на сторінці 130 Володимир Ігорович вказує, що «життя та

здоров'я людини – це базові, невід'ємні цінності, що становлять основу існування кожної окремої особистості та суспільства загалом. Життя є найвищим і найбільшим благом, яке держава зобов'язана охороняти та захищати від будь-яких протиправних посягань».

5. Опрацьовуючи шляхи вдосконалення організаційних засад діяльності слідчих ізоляторів у частині реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань, здобувач цілком слушно пропонує встановити чіткі критерії мінімальних стандартів утримання, які мають бути гарантовані кожному ув'язненому безкоштовно (с. 167). Вказане твердження мало б більш практичне значення, якби автор більш детально визначив відповідні критерії.

Наведені вище зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку якості виконаної дисертантом роботи і певною мірою мають характер побажань.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог. Ознак порушення академічної доброчесності не виявлено. Зміст дисертаційної роботи висвітлений достатньо повно, виклад запропонованих у роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел з проблематики дисертаційного дослідження. Автор сформулював свої висновки, які здатні стати значним внеском у розвиток вітчизняного адміністративного права.

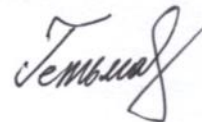
Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані у: *науково-дослідній сфері* – як основа для проведення подальших теоретико-прикладних досліджень, присвячених питанню адміністративно-правових засад діяльності слідчих ізоляторів у частині реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань; *правотворчій діяльності* – для розроблення нових і вдосконалення чинних законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, які становлять основу адміністративно-правових

засад діяльності слідчих ізоляторів у частині реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань; *правозастосовній діяльності* – з метою вдосконалення практичної діяльності слідчих ізоляторів у частині реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань; *освітньому процесі* – у межах підготовки методичних і лекційних матеріалів, посібників та підручників з дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», а також з окремих тематик таких навчальних дисциплін, як «Кримінальне право», «Кримінальний процес» тощо.

Отже, можна дійти висновку, що дисертаційне дослідження Халавки Володимира Ігоровича на тему «Адміністративно-правові засади діяльності слідчих ізоляторів у частині реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань» є завершеною працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретну наукову задачу, яка має важливе значення для науки адміністративного права.

З огляду на зазначене, слід констатувати, що дисертаційне дослідження цілком відповідає науковій спеціальності 12.00.07 та вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент –
головний учений секретар
Національної академії правових наук України,
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України

 Євген ГЕТЬМАН

Підпис Є. Гетьмана засвідчую:
 прізвище

Начальник ВК Джій / Аїна

Дерев'яно /